

Norsk Psykologforening

Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo
postmottak@bld.dep.no

Oslo, 13.11.2012
Vår ref. AH/ TLH- Journalnr.: 1273

HØRINGSUTTALELSE – FORSLAG TIL ENDRINGER I LOV OM BARNEVERNTJENESTER

Det vises til Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementets høringsnotat av 5.9 2012 med forslag om endringer i barnevernloven.

Norsk Psykologforening (NPF) har følgende innspill, som er organisert i to deler. Den første delen inneholder en kortfattet oppsummering av hvert punkt. Del to inneholder utfyllende argumentasjon og begrunnelser for innspillene.

På grunn av sykdom leverer Psykologforeningen etter fristen. Dette er avklart med BLDs kommunikasjonssjef Maria Brit Espinoza i telefonsamtale den 12.11.2012.

1 Oppsummering av Psykologforeningens innspill

1.1 Bedre samhandling mellom stat og kommune og endring i finansieringsordningen

- NPF mener at endringene i finansieringsmodell vil påvirke det kommunale barnevernets valg av tiltak. Hvis den nye ordningen fører til større differensiering av tiltak, mer bruk av tiltak i hjemmet, større vekt på forebyggende tiltak og større

samsvar mellom barnets behov og valg av tiltak, vil dette øke kvaliteten på det barnevernfaglige arbeidet.

- Ordningen bør gjennomføres gradvis og forutsetter tett monitorering og hyppig evaluering for å unngå utilsiktede virkninger.

1.2 Bedre faglig samhandling mellom stat og kommune

1.2.1 Ikke-lovpålagte oppgaver

- Om det statlige barnevernet skal helt ut av operative oppgaver er det viktig å sikre at kommunene har tilgang på kompetanse når det gjelder allerede godt innarbeidede tiltak som i dag ivaretas på statlig nivå. De fleste evidensbaserte foreldreveiledningsprogrammer som søker å forbedre foreldrekompentansen har et godt utbygget system av implementører og veiledere. Departementet bør legge opp til at denne kompetansen fullt ut kan benyttes av det kommunale barnevernet. NPF mener i tillegg at det er viktig at departementet etablerer overgangsordninger for finansiering av evidensbaserte tiltak som i dag ikke er dekket av staten for å sikre at disse tiltakene ikke avvikles etter at Bufdirs ansvar for veiledning av kommunene i enkeltsaker bortfaller.

1.2.2 Statlig hjemmel for ytterligere utredning fra kommunen

- En hjemmel hos staten til å kreve ytterligere utredninger vil kunne bryte med den overordnede intensjonen om å unngå sammenblanding av stat og kommunes ansvar
- Det er imidlertid en forutsetning at kompetansen som i dag ivaretas i det statlige barnevernet, samt kompetanse om faglig utvikling om hva som er viktige vurderingstemaer for barns utvikling (eksemplifisert i Raundalenuutvalget), blir integrert i det kommunale barnevern.
- Det bør i større grad enn i dag åpnes opp for at barnevernet skal kunne anvende fagkunnskap fra andre instanser enn barnevernet og fra andre kommuner enn ansvarskommunen (eksempelvis i kommunal psykisk helsetjeneste og spesialisthelsetjenesten).

1.2.3 Valg av institusjonsplass

- Det statlige barnevernet har oversikt over tilgjengelige institusjonsplasser og institusjonens karakter og målsetninger. Departementets forslag innebærer at kommunen har det fulle ansvaret for utredningsarbeidet og det må derfor forutsettes at

den ferdige utredede saken inneholder tilstrekkelig informasjon om barnets behov til at staten kan velge riktig institusjon.

- Dersom institusjonene blir mer differensierte som følge av endringer i finansieringsordningen vil bare staten ha den nødvendige oversikt til å velge mellom alternativene.

1.2.4 Forskrift om krav om at kommunen legger fram statens tilbud om institusjonsplass og forskrift om samhandling mellom stat og kommune ved plassering av barn utenfor hjemmet.

- NPF stiller seg bak forslaget om disse forskriftene. De vil klargjøre ansvarsforhold der det i dag kan være usikkerhet.

1.2.5 Refusjon for kommunale hjelpetiltak

- NPF ser det slik at avviklingen av ordningen med refusjon for kommunale hjelpetiltak ytterligere bidrar til å avklare ansvarsforholdet mellom stat og kommune og forebygger uforutsigbarhet i kommunene. Det forutsettes at midlene som brukes til ordningen overføres til kommunene.

1.3 Organisering av statlig barnevernmyndighet

- NPF mener at en lovendring som gjenspeiler den faktiske organiseringen vil styrke Bufdirs status som overordnet organ og vil skape klarhet i roller og ansvar.
- Om det statlige barnevern tas helt ut av den operative driften av barnevernet, er det nødvendig med tiltak som sikrer en kompetanseoverføring fra stat til kommune som gjør det kommunale barnvern i stand til å ivareta de oppgaver som i dag ivaretas av det statlige barnevernet.

1.4 Styrket rettssikkerhet for barna i barnevernet

- NPF mener at en innføring av en forsvarlighetsparagraf er viktig og bidrar til å sikre barns rettssikkerhet i barnvernet.
- Det er viktig at en bestemmelse om faglig forsvarlighet er en rettslig standard som er fleksibel i forhold til utviklingen av ny kunnskap.
- Det er nødvendig at det kommunale barnevernet får rammer som gjør det mulig å hele tiden følge den faglige utviklingen og ha personell som har spisskompetanse på barns utviklingsbehov, utredningskompetanse m.v som er en forutsetning for å ivareta en slik forsvarlighetsparagraf.

1.5 Barns rett til medvirkning og barns mulighet til å ha en særskilt tillitsperson

- NPF stiller seg bak presiseringen om barns medvirkning og muligheten for å ha en tillitsperson i barnevernloven.

1.6 Begrepsbruken i barnevernssaker

- NPF mener de omtalte uttrykkene er så innarbeidet og i seg selv ikke har negative konnotasjoner i samfunnet at det mest hensiktsmessige er å fortsette å bruke dem, med unntak av "omsorgshjem" som anses som et bedre begrep enn dagens "fosterhjem".

1.7 Hjelpetiltak for barn og barnefamilier

- NPF støtter departementet foreslag om å øke anvendelsen av såkalte strukturendringstiltak.
- NPF stiller seg også bak forslaget om å innføre et tillegg i barnevernloven som sier at *Hjelpetiltak skal ha som formål å bidra til positiv endring hos barnet eller i familien.* Vi vil derved også påpeke at de tradisjonelle kompenserende tiltakene i større grad kan anvendes til det formål de er ment for og kan utgjøre viktige tiltak i tillegg til strukturendringstiltakene.

1.8 Regulering av institusjoner med behandlingshjem

- NPF er positiv til opprettelsen av institusjoner med behandlingshjem. Denne løsningen vil gi flere barn med atferdsvansker effektiv behandling.

1.9 Foreldre-barn utredninger

- NPF er bekymret for at Departementet ikke legger tydelige føringer for hvordan 3-måneders foreldre barn-utredningen skal foregå. Bufetat utfører slike utredninger i dag fordi kommunene ikke har kompetanse til denne type utredninger og de betaler ikke kostnadene for dette. NPF ser det som svært viktig at disse utredningene kan utføres og det er uklart hvordan dette skal ivaretas når Bufetat inntar en ren direktoratrolle.

2 Utfyllende bemerkninger og begrunnelser

2.1 Bedre samhandling mellom stat og kommune og endring i finansieringsordningen

Departementet er opptatt av at endringene i finansieringsordning bidrar til at økonomiske og barnevernfaglige hensyn ivaretas samtidig. Dagens finansieringsordning kan stimulere det kommunale barnevernet til valg av tiltak ut fra økonomiske grunner og at ordningen begrenser alternativene av tiltak. Departementet foreslår at egenandelen for kommunen for institusjonsplasser øker betydelig fra dagens 15% til 30% eller 45% av kostnadene. På denne måten må kommunene forholde seg til at det er prisforskjeller mellom ulike barneverntiltak og at egenandelen reflekterer bedre den faktiske kostnaden for tiltaket samt at kommunene vil betale en tilnærmet lik prosentandel av barneverntiltakenes faktiske kostnader. Departementet antar da at det kommunale barnevernet i større grad vil velge tiltak ut fra barneverfaglige argumenter til beste for barna. Endringen forutsetter økte bevilgninger til kommunene og departementet foreslår at disse overføres tilsvarende fra det statlige regionale barnevernet. På denne måten blir Bufetat betydelig mer styrt av etterspørsel og vil være mer avhengig av inntekter fra kommunene enn det er i dag. Departementet antar da at Bufetat utvikler et bredere spekter av differensierte statlige tilbud i tråd med variasjonene i etterspørselen.

2.1.1 Finansieringsmodell for institusjonene

NPF mener at disse endringene i finansieringsmodell vil påvirke det kommunale barnevernets valg av tiltak. Hvis den nye ordningen fører til større differensiering av tiltak, mer bruk av tiltak i hjemmet, større vekt på forebyggende tiltak og større samsvar mellom barnets behov og valg av tiltak, vil dette øke kvaliteten på det barnevernfaglige arbeidet. Større avhengighet av etterspørsel i Bufetat krever større fleksibilitet i institusjonene. Dette kan drive fram større andeler av private aktører enn i dag og det private markedet vil trolig posisjonere seg i forhold til den nye situasjonen. NPF går ikke prinsipielt mot private aktører i barnevernmarkedet, men vil minne om at de private barneverninstitusjonene på 80 og 90 tallet varierte sterkt i kvalitet og pris, et forhold som bidro til statens satsing på innføring av hjemmebaserte, evidensbaserte programmer som alternativ til institusjon (PMTO, MST og De Utrolige Årene). NPF vil også peke på at kommunenes muligheter til å velge mellom alternative tiltak til institusjon kan føre til press på fosterhjemmene. I dag er det allerede store utfordringer i å rekruttere fosterhjem og den nye finansieringsordningen vil trolig innebære et økt behov for fosterhjem. NPF mener

derfor, som departementet, at både kommunene og det statlige barnevernet trenger tid til å omstille seg. Ordningen bør derfor gjennomføres gradvis.

Det er viktig at en eventuell innføring av den nye ordningen monitoreres fra første dag og evalueres regelmessig både mht den finansielle utviklingen og virkninger på kvaliteten på barneverntiltakene.

Noen barn vil fortsatt ha behov for institusjonsplasser. Slike plasser innebærer høye kostnader og behovet vil være relativt sjeldent sammenlignet med andre tiltak. Når kommunene får overført midler uten at disse er øremerket, er det en risiko for at disse brukes på andre tiltak og at noen kommuner ikke har økonomi til å sikre at barn får slike plasser når de trenger det. Det bør utarbeides planer for hvordan man skal sikre at barn som har behov for det får tilgang på institusjonsplasser når det er behov for det.

2.1.2 Finansieringsordning for statlige fosterhjem

Kommunene betaler også en mindre egenandel for statlige fosterhjem og statlige hjelpetiltak. Departementet foreslår at kommunenes egenandel for disse tiltakene følger samme prinsipper som for institusjoner. NPF ser at målet med å velge tiltak ut fra barnas reelle behov heller enn ut fra økonomiske argumenter tilsier at kommunen bør betale en tilnærmet lik prosentandel av de ulike tiltakenes faktiske kostnader.

2.1.3 Finansieringsmodell for forsterkede, kommunale fosterhjem

Departementet foreslår at refusjonsordningen for forsterkede kommunale fosterhjem faller bort. Ordningen går ut på at staten betaler kommunens merutgifter ved forsterkning av fosterhjem når utgiftene overstiger kommunens egenandel. Ved å opprettholde ordningen ser NPF at ordningen bryter med høringsnotatets hovedmål om å skille de kommunale og statlige oppgavene i barnevernet. Ved at kommunene får overført de midlene som staten bruker på refusjonsordningen står kommunen friere til å velge tiltak, herunder forsterkning av kommunale fosterhjem.

2.2 Bedre faglig samhandling mellom stat og kommune

2.2.1 Ikke-lovpålagte oppgaver

En følge av forvaltningsreformen i 2004 er at Bufetat har hatt en stadig større operativ rolle overfor kommunene for å sikre faglig gode tiltak. Denne operative rollen har vært veiledning i enkeltsaker og utredningsoppgaver utført av fagteamene og har i størst utstrekning vært utført i de mindre kommunene. Disse oppgavene er ikke lovpålagt og har ført til utfordringer i

samhandlingen mellom kommune og stat. Bakgrunnen har vært at Bufetat har hatt behov for å styre omfanget av statlige tiltak i barnevernet for å kunne holde budsjettene, noe som har påvirket den faglige innsatsen i enkeltsaker. Resultatet har noen ganger vært at det kommunale barnevernet ikke har hatt full tillit til Bufetats faglige avgjørelser og har skapt usikkerhet og uforutsigbarhet om ansvarsforholdene mellom de to nivåene. Departementet foreslår derfor en tydeligere ansvarsfordeling mellom staten og kommunene. Det tilstrebes et større samsvar mellom det faglige ansvar og det formelle oppgaveansvaret mellom stat og kommune. Forslaget går ut på at staten får et rent direktoratansvar overfor det kommunale barnevernet og at de operative, ikke-lovpålagte oppgavene i enkeltsaker avvikles. Statens oppgaver blir å utarbeide nasjonale standarder og veiledere i god saksbehandling i det kommunale barnevernet. Dette innebærer at kommunen får det fulle ansvaret for valg av tiltak, herunder forslag overfor Fylkesnemnda, og at det er kommunen som bestemmer hvilket tiltak som velges ved uenighet. NPF er innforstått med dilemmaene som skapes når det statlige barnevernet bidrar med veiledning i enkeltsaker og at dette skaper usikkerhet om ansvarsfordelingen mellom de to nivåene. Det vil derfor være en fordel å skille de to forvaltningsnivåenes ansvar og oppgaver fra hverandre. En ordning der kommunen trekker veksler på det statlige barneverns kompetanse i enkeltsaker bidrar også til en selvoppfyllende profeti om at kommunen ikke greier seg selv og gjøres avhengig av staten. Det blir heller ikke like nødvendig med faglig oppdatering enn om man hadde det fulle og hele ansvaret siden man kan kalle inn staten når man er i tvil. NPF vil likevel understreke at det viktig å integrere den kompetansen som i dag tilbys ved veiledning i enkeltsaker i den kommunale barnverntjenesten. Vi vil henlede oppmerksomheten mot departementets forslag om å øke andelen og tilgangen på strukturendrende tiltak (f.eks. foreldreveiledning) og tilpasse andelen av kompensierende tiltak (avlastning, økonomisk støtte, besøkshjem). De fleste evidensbaserte foreldreveiledningsprogrammer som søker å forbedre foreldrekompertansen har et godt utbygget system av implementører og veiledere. Noen av disse finansieres allerede av staten (f.eks. PMTO og De utrolige årene) og er gratis. Departementet bør legge opp til at denne kompetansen fullt ut kan nyttes av det kommunale barnevernet. Vi viser for øvrig til ytterligere argumenter under avsnittet om hjemmel for ytterligere utredning fra barnevernet nedenfor. NPF mener i tillegg at det er viktig at departementet etablerer overgangsordninger for finansiering av evidensbaserte tiltak som i dag ikke er dekket av staten for å sikre at disse tiltakene ikke avvikles etter at Bufdirs ansvar for veiledning av kommunene i enkeltsaker bortfaller.

2.2.2 Statlig hjemmel for ytterligere utredning fra kommunen

Kommunen har i dag ansvar for utredningsarbeidet i saker som omhandler om barn bør plasseres utenfor hjemmet. Bufetat har gått inn med veiledning i dette arbeidet som en del av de ulovfestede oppgavene, spesielt i små kommuner med få omsorgsovertakelser og begrenset kompetanse på dette området. Men det er også i disse tilfellene at Bufetat har overprøvet kommunens vurderinger og skapt konflikter mellom stat og kommune. Departementet foreslår derfor at kommunen skal ha utredningsansvaret fullt ut og at staten ikke lenger skal bistå kommunene i utredningsarbeidet. Kommunenes utredningsansvar inkluderer også ansvaret for å ha tilstrekkelig kompetanse til å foreta utredningen på en faglig forsvarlig måte. Likevel vil det være tilfeller der det statlige barnevernet finner utredningen som er gjort utilfredsstillende eller mangelfull. I denne forbindelse vurderer departementet å gi det statlige barnevernet hjemmel til å kreve ytterligere utredninger fra kommunen. NPF er tvilende til en slik hjemmel. Bakgrunnen for å avvikle statens veilednings- og utredningsoppgaver i enkeltsaker er utfordringer knyttet til uenighet om valg av tiltak og uforutsigbarhet i ansvarsforhold mellom stat og kommune. En hjemmel hos staten til å kreve ytterligere utredninger vil være å ta et skritt tilbake og blande stat og kommunes ansvar. NPF vil imidlertid understreke at utredning av foreldres omsorgskompetanse er faglig komplisert arbeid og det kan ikke herske tvil om at det kommunale barnevern vil trenge både et kompetanseløft og veiledningstilgang i slike saker. Problemer har vært at denne veiledningen ble gitt av den samme instans som har det økonomiske ansvaret for en del av tiltakene. NPF mener det i denne sammenheng er viktig å se hen imot NOU 2012, nr 5: *Bedre beskyttelse av barns utvikling* (Raundalenutvalget). Utvalget redegjør for nyere forskning om tilknytningens betydning for barns utvikling og lanserer et nytt prinsipp for barnevernet i de vanskelige beslutningene om omsorgsovertakelse, tilbakeføring og samvær. Prinsippet *Det utviklingsstøttende tilknytningsprinsipp* foreslås som trumf i saker der det biologiske prinsipp og hensynet til barnets tilknytning til sine foreldre er i konflikt. Dersom dette skulle få gjennomslag i barnevernet blir det stilt helt nye krav til utredningskompetanse i barnevernet. En kompetanse som heller ikke forvaltes av det statlige barnevernet i dag. Det dreier seg derfor ikke bare om det statlige barnevernet skal bistå kommunen i enkeltsaker og om staten skal ha en hjemmel for å kreve ytterligere utredninger, men om hvordan barnevernet, både det statlige og det kommunale, skal sikre seg nødvendig utredningskompetanse for å dekke den nære fremtids krav til utredningskvalitet. NPF er urolig for at oppgavene som Bufetat gjør for kommunene i enkeltsaker overtas av private aktører og at antallet enkeltforetak som tilbyr tjenester øker kraftig. Mangel på tilgjengelige veiledningsressurser kan føre til at kommunene tvinges til å

kjøpe utrednings- og veiledningstjenester. I så fall kan de midler som overføres fra statlig barnevern til kommunene risikere ikke å styrke barnevernet, men styrker private aktører i markedet. NPF mener derfor at departementet må se hen til den samlede psykologiske kompetanse i kommunene og regionene utenfor barnevernet. Det er urealistisk at barnevernet skal forvalte denne utredningskompetansen alene. Det må derfor åpnes opp i større grad enn i dag for at barnevernet skal kunne anvende fagkunnskap fra andre instanser enn barnevernet og fra andre kommuner enn ansvarskommunen. Den nye kunnskapen, beskrevet i NOU 2012, nr 5 målbærer sterk argumentasjon for opprusting av psykososial kompetanse i kommunene, f.eks. videreutvikling av kommunepsykologtjenesten og samordning av interkommunale og regionale kompetanseressurser.

2.2.3 Valg av institusjonsplass

Departementet reiser problemstillingen om kommunen bør ha siste ordet i valg av institusjonsplass for barnet, siden kommunen har ansvaret for barnet både før og etter institusjonsoppholdet og har også ansvaret for om barnet trenger institusjon eller ikke. Departementet velger likevel å opprettholde dagens ordning. NPF støtter dette. Det statlige barnevernet har oversikt over tilgjengelige institusjonsplasser og institusjonens karakter og målsetninger. Dette synspunktet hviler også på forslaget om at kommunen har det fulle ansvaret for utredningsarbeidet og det må derfor forutsettes at den ferdige utredede saken inneholder tilstrekkelig informasjon om barnets behov til at staten kan velge riktig institusjon. Dersom institusjonene blir mer differensierte som følge av endringer i finansieringsordningen vil bare staten ha den nødvendige oversikt til å velge mellom alternativene. NPF understreker det resonnement som fremkommer i høringsnotatet om at et differensiert institusjonstilbud gjør det mulig å hindre modell-effekten blant barna. Forskning viser at barn med problemer (rus, atferdsproblemer) tar etter hverandre når de samles i grupper over lengre tid. Differensiering av institusjonene muliggjør i større grad å sette sammen barnegrupper som kan påvirke hverandre positivt heller enn negativt.

2.2.4 Forskrift om krav om at kommunen legger fram statens tilbud om institusjonsplass og forskrift om samhandling mellom stat og kommune ved plassering av barn utenfor hjemmet.

Staten har ansvar for institusjonstilbudet i følge barnevernloven. For å sikre et likeverdig og differensiert institusjonstilbud må formidlingen av institusjonstilbudet gå gjennom staten. Dette forutsetter nær samhandling mellom stat og kommune. Departementet foreslår derfor en forskrift som stiller krav om at kommunen legger fram statens tilbud om institusjonsplass for

fylkesnemnda. Videre anfører departementet at det noen ganger oppstår uenighet om hvem som har ansvar for bestemte oppgaver i forbindelse med planleggingen av en plassering av barn utenfor hjemmet. Departementet foreslår derfor en forskrift om samhandling mellom stat og kommune der det utarbeides bestemmelser for stat og kommunes ansvar og at det tas nødvendig hensyn til barnas behov i disse saken. NPF stiller seg bak forslaget om disse forskriftene. De vil klargjøre ansvarsforhold der det i dag kan være usikkerhet.

2.2.5 Refusjon for kommunale hjelpetiltak

Dagens ordning er at staten kan gi refusjon for kommunale hjelpetiltak dersom kravene til plassering utenfor hjemmet er innfridd og man har søkt bistand fra Bufetat om plassering utenfor hjemmet, men der man likevel, i samarbeid med Bufetat har kommet fram til at bistand i hjemmet er mer hensiktsmessig. Ordningen kan forebygge institusjonsplassering eller omsorgsovertakelse og et bortfall av ordningen kan føre til at tilbudet ikke blir brukt. Departementet foreslår likevel å avvikle ordningen. NPF ser det slik at avviklingen bidrar ytterligere til å avklare ansvarsforholdet mellom stat og kommune og forebygger uforutsigbarhet i kommunene. Det forutsettes at midlene som brukes til ordningen overføres til kommunene.

2.3 Organisering av statlig barnevernmyndighet

Dagens ordning er at Barne- ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) er delegert myndighet fra Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD), men er ikke gitt oppgaver i barnevernloven. Bufetat har imidlertid lovpålagte oppgaver gjennom barnevernloven. Institusjonene er underlagt Bufetats instruksjonsmyndighet som egne forvaltningsorganer. Bufdir har altså ingen lovpålagte oppgaver. Dette ansees som å være en av grunnene til styringsutfordringene mellom departement, bufdir og bufetat. Departementet foreslår derfor å endre barnevernloven slik at den tilpasses den faktiske organiseringen av det statlige barnevernet. NPF mener at en lovendring som gjenspeiler den faktiske organiseringen vil styrke Bufdirs status som overordnet organ og vil skape klarhet i roller og ansvar. Om det statlige barnevern tas helt ut av den operative driften av barnevernet, er det imidlertid nødvendig med tiltak som sikrer kompetanseoverføring fra stat til kommune som gjør det kommunale barnvern i stand til å ivareta de oppgaver som i dag ivaretas av det statlige barnevernet. I tillegg er det nødvendig med organisatoriske tiltak som sikrer sterke fagmiljøer. Dette kan særlig være en utfordring i små kommuner.

2.4 Styrket rettssikkerhet for barna i barnevernet

Barnevernloven inneholder ingen bestemmelse om at tiltak i barnevernet skal være faglig forsvarlige. Likevel fremgår det av loven at tiltakene skal være av høy kvalitet og til barnets beste. Det fremkommer også i barnekonvensjonen at hensynet til barnets beste skal være grunnleggende i alle saker som berører barn. Det er derfor ingen tvil om at loven forutsetter at tiltakene skal være faglig forsvarlige. Likevel mener departementet at det bør innføres rettslige standarder som setter krav til faglig forsvarlige tjenester. NPF mener at en innføring av en slik rettslig standard har verdi fordi den lovfester rett om faglig forsvarlig virksomhet. Dette er viktige signaler til barnevernets ansatte og det vil styrke tilsynsmyndighetenes mulighet til å føre tilsyn med kvaliteten av tjenestene. Det er viktig at en bestemmelse om faglig forsvarlighet er en rettslig standard som er fleksibel i forhold til utviklingen av ny kunnskap. Faget er i stadig utvikling og over tid vil praksis som tidligere kan ha blitt ansett som god praksis vise seg å være uvirksom eller i verste fall skadelig. En forsvarlighetsparagraf må kunne ta høyde for slik utvikling. Eksempelvis vil kunnskapen om konsekvensene av utrygg tilknytning og langvarig omsorgssvikt overfor små barn, som beskrives i NOU 2012. nr 5 påvirke den faglige forsvarlighetsgrense når denne kunnskapen blir styrende for valg av tiltak i barnevernet.

Det er nødvendig at det kommunale barnevernet får rammer som gjør det mulig å hele tiden følge den faglige utviklingen og ha personell som har spisskompetanse på barns utviklingsbehov, utredningskompetanse m.v som er en forutsetning for å ivareta en slik forsvarlighetsparagraf.

2.5 Barns rett til medvirkning og barns mulighet til å ha en særskilt tillitsperson

Det fremkommer av evalueringene og av Statens helsetilsyns tilsynsmelding fra 2011 at det er svikt i barns medvirkning i barneversaker. Departementet ønsker å styrke barns medvirkning gjennom en presisering i barnevernloven. Et virkemiddel i å styrke barns medvirkning er å legge til rette for en tillitsperson som barnet kan snakke med og som kan videreformidle barnets synspunkter til barnevernet. Medvirkning i saker som angår en styrker sannsynligheten for riktige avgjørelser og det betyr mye for personens selvtillit og selvfølelse. Så også for barn. Barns forutsetninger for å kunne medvirke vil være avhengig av barnets alder. I hvor stor grad barnets synspunkter skal være avgjørende for beslutningene vil avhenge av sakens karakter og barnets alder. NPF ser alvorlig på at barn frarøves

medvirkningsmuligheter i barnevernssaker. Det er viktig at medvirkningen sees på som en prosess, heller enn et innslag på et bestemt tidspunkt i saksbehandlingen. Det er gjennom gjentatte samtaler med en person som barnet har tillit til at barns synspunkter kommer fra, dette blir viktigere jo yngre barnet er. Det er også viktig at barnet ikke kommer i en situasjon der ansvaret for en viktig avgjørelse legges på barnets skuldre. Uttrykk som medbestemmelse og medansvar kan gi feil signaler til barnet om hvem som er de faktiske beslutningstagerne. Medvirkning dekker på en bedre måte at barnet bidrar til helheten i sakskomplekset og derigjennom påvirker en beslutning. NPF stiller seg derfor bak presiseringen om barns medvirkning og muligheten for å ha en tillitsperson i barnevernloven.

2.6 Begrepsbruken i barnevernssaker

Barnevernproffene reiser spørsmål om begrepsbruken i barnevernssaker er dekkende for det fenomen de beskriver og hensiktsmessige for brukerne av barnevernet. Eksempler er “foster” i kombinasjon med barn, forelder, hjem. Institusjon og tilsynsfører er andre eksempler. NPF har forståelse for Barnevernproffenes reaksjoner på begrepene. De sier selv at begrepene skaper avstand, at de føler seg “stempla” osv. Forslagene til navneforandring fra Barnevernproffene og Barnevernpanelet varierer etter NPF's mening i hvor hensiktsmessige de er. NPF stiller seg bak forslaget om å erstatte fosterhjem med omsorgshjem. Navnet peker på en vesentlig egenskap ved hjemmet. De øvrige endringsforslagene er mer problematiske. Hjem i stedet for institusjon er ikke dekkende for det som er spesielt med institusjonen. Tillit i stedet for tilsyn forklarer ikke hva som foregår i et tilsyn. Avlastning til besøk likedan, da avlastning faktisk beskriver tiltakets hensikt. NPF mener at disse uttrykkene er så innarbeidet og i seg selv ikke har negative konnotasjoner i samfunnet at det mest hensiktsmessige er å fortsette å bruke dem.

2.7 Hjelpetiltak for barn og barnefamilier

Departementet peker på at de vanligste tiltakene i det kommunale barnevernet er de såkalte kompensierende tiltak. Tiltakene har som mål å avlaste foreldrene eller gi barnet gode opplevelser (avlastning, økonomisk støtte, besøkshjem, barnehage o.a.). Bruk av disse tiltakene må sees i sammenheng med et annet prinsipp i barnevernets avgjørelsesprosess, nemlig “det minst inngripende tiltaks prinsipp”. Prinsippet henspeiler på at man alltid skal bruke tiltak som er lite inngripende for familien, dog på en måte som fører til at målet med tiltaket nås. Erfaringer fra praksis er imidlertid at disse tiltakene brukes med håp om at foreldrenes omsorgskompetanse indirekte skal bedres, selv om tiltakene ikke har det som mål.

Resultater blir at en serie med kompenserende tiltak gis etter hverandre uten endringer i omsorgskompetanse. Dette er trolig en av årsakene til at det kan ta flere år fra sak åpnes i barnevernet til beslutning om omsorgsovertakelse fattes og det kan forklare hvorfor ca 40% av omsorgsvedtakene er akuttvedtak. NPF ser med bekymring på denne bruk av hjelpetiltak. Departementet foreslår å øke anvendelsen av såkalte strukturendringstiltak. Disse tiltakene skaper i større grad varige endringer i familien ved at man forbedrer foreldreferdigheter, bygger opp foreldrenes kompetanse og ansvarliggjør involverte parter og aktiverer sosiale nettverk. Eksempler på strukturendrende tiltak som nevnes i høringsnotatet er De utrolige årene, PMTO, Marte meo og familieråd. NPF stiller seg bak forslaget om å øke anvendelsen av strukturendrende tiltak og støtter tillegget i barnevernloven som sier at *Hjelpetiltak skal ha som formål å bidra til positiv endring hos barnet eller i familien*. Vi vil derved også påpeke at de tradisjonelle kompenserende tiltakene i større grad kan anvendes til det formål de er ment som og kan utgjøre viktige tiltak i tillegg til strukturendringstiltakene.

2.8 Regulering av institusjoner med behandlingshjem

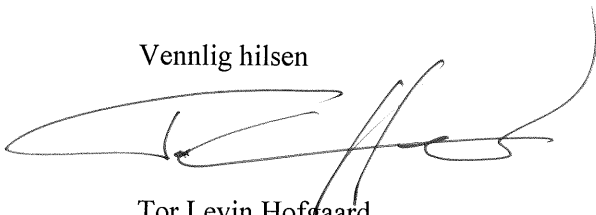
Barnevernloven gir adgang til å plassere barn med alvorlige atferdsvansker i fosterhjem med særlige forutsetninger og er et alternativ til institusjon. Departementet ønsker å utvide differensieringen av de statlige tiltakene for barn med atferdsvansker ved å innføre en ny modell som er institusjoner med behandlingshjem. Dette vil innebære en profesjonalisering av fosterhjemmene som tar i mot barn med atferdsvansker. Behandlingshjemmet skal knyttes til en institusjon og skal reguleres gjennom de bestemmelser som en institusjon. Bakgrunnen er at barn og unge med atferdsvansker er meget krevende og den opprinnelige ordningen med fosterhjem med særlige forutsetningen ikke ble mye brukt. Det er imidlertid ikke tvilsomt at en del barn og unge vil ha stor nytte av å motta behandling i et hjem i stedet for institusjon. Man kan si at ordningen er en utvidelse av de hjemmebaserte tiltak med foreldreveiledning som ble innført i 1998-1999 (PMTO, De utrolige årene og MST). De voksne i behandlingshjemmet skal få utdanning i evidensbaserte tiltak for behandling av atferdsforstyrrelser. NPF er positiv til opprettelsen av institusjoner med behandlingshjem. Det er liten tvil om at institusjonsbehandling av barn og unge med atferdsvansker ikke har den tilsiktede effekt. (Multifunc er et forsøk på å utvikle evidensbaserte behandlingsmetoder i institusjon og er nå til evaluering). Likevel er institusjon det eneste reelle alternativ dersom opprinnelsesforeldrene ikke har potensial til å motta et av de evidensbaserte behandlingsmetodene. Denne løsningen vil gi flere barn med atferdsvansker effektiv behandling. Bestemmelsene i barnevernloven om fosterhjem med særlige forutsetningen faller

bort. NPF mener imidlertid at forutsetningen for å lykkes er at de voksne i behandlingshjemmet skoleres i evidensbaserte behandlingsprogrammer og det vil være naturlig at de programmene som staten allerede finansierer implementeres med sikte på å komme til anvendelse i behandlingshjemmene. Kravet til egnethet hos de voksne i behandlingshjemmet er også stor og godkjenning av behandlingshjemmet må inkludere en vurdering av de voksnes egnethet. NPF vil også bemerke at det innlagte barnet i behandlingshjemmet trolig vil inngå i en søskenflokk i hjemmet. Dette vil bidra til utvikling av gode relasjoner med andre barn og unge og dra positive effekter ut av modelleffekten. Modellen har vært i bruk i USA i lengre tid, kalt "teaching homes" med positive erfaringer. NPF merker seg at behandlingshjemmet skal reguleres etter de samme forskrifter som en institusjon, inkludert anvendelse av tvang. Det vil være riktig å gi behandlingshjemmene denne muligheten i nødrett og nødvergesituasjoner. Det kan bemerkes at de evidensbaserte behandlingstiltakene for forebygging og behandling av atferdsvansker som staten finansierer i dag ikke inkluderer tvang, selv i behandling av alvorlige atferdsproblemer.

2.9 Foreldre-barn utredninger

NPF er bekymret for at Departementet ikke legger tydelige føringer for hvordan 3-måneders foreldre barn-utredningen skal foregå. Bufetat utfører slike utredninger i dag fordi kommunene ikke har kompetanse til denne type utredninger og de betaler ikke kostnadene for dette. NPF ser det som svært viktig at disse utredningene kan utføres og det er uklart hvordan dette skal ivaretas når Bufetat inntar en ren direktoratrolle.

Vennlig hilsen

Tor Levin Hofgaard
President
Norsk Psykologforening